

Крисак А.Ф.

*студент 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

УЧАСТЬ АДВОКАТА В ПРОВАДЖЕННІ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ПРИСЯЖНИХ

конституція України (статті 124 та 127) закріплює положення, відповідно до якого у визначених законом випадках народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних.

Протягом довгого періоду часу ця норма вважалася виключно декларативною, тому що в дійсності в Україні інститут присяжних не сформувався і дотепер. саме тому будь-які спроби закріплення статусу присяжних на законодавчому рівні сприймалися як чергове розширення переліку «мертвих» положень, які пишуться, приймаються, проте не втілюються в життя.

однак в кримінальному процесуальному кодексі України, який вступив у силу 20 листопада 2012 року, досить детально розроблено механізм участі присяжних в кримінальному провадженні (статті 31, 383-391), а порядок залучення присяжних прописано в Законі України «Про судоустрій та статус суддів».

відповідно до п. 3 ст. 31 кримінального процесуального кодексу України кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого – судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних.

участь захисника є обов'язковою у кримінальному провадженні щодо особливо тяжких злочинів. так як для забезпечення захисту в Україні діє адвокатура, можна заключити, що адвокат обов'язково прийматиме участь у спарвах, до яких залучаються присяжні.

таким чином, списки присяжних дійсно починають формуватися в окремих районах, і за оптимістичними прогнозами експертів механізм залучення присяжних до розгляду кримінальних справ в Україні зможе повністю функціонувати вже до 2015 року.

саме цим фактом і обумовлюється проблематика питання, яке буде висвітлене в статті. мабуть, недоцільно звертати увагу на аргументи прихильників і противників утворення лави присяжних в Україні чи зупинятися на відсутності матеріального забезпечення та інших проблемах, які виникають у зв'язку із необхідністю реалізації таких масштабних нововведень. Найбільший інтерес викликає безпосередньо організаційний аспект підготовки адвоката до роботи в умовах, коли до провадження можуть залучатися присяжні.

відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів», присяжним є громадянин України, який у випадках, визначених процесуальним законом, вирішує справи у складі суду спільно із суддею (суддями), забезпечуючи згідно з конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя.

суд присяжних сьогодні існує в США, Англії, Канаді, Швеції, Бельгії, Данії, Норвегії, Австрії, Росії та інших державах.

тому якщо на сучасному етапі вже з'явилося усвідомлення того, що поступово в Україні все ж будуть залучатися присяжні, зрозумілим стає і те, що суддям, стороні обвинувачення і головне: стороні захисту в особі адвоката доведеться з ними працювати.

особливість справ, у яких можуть залучатися присяжні, а також новизна такого впровадження обумовлюють необхідність додаткової підготовки адвокатів до можливості представлення інтересів підсудного перед судом, у складі якого діятимуть присяжні. додаткова увага цьому питанню повинна приділятися у вищих юридичних навчальних закладах під час підготовки студентів в рамках спеціальності «правознавство».

Необхідно розробити методичні рекомендації, які будуть адаптовані до національного процесуального законодавства і допоможуть правильно та ефективно забезпечити захист. в першу чергу потрібно звернути увагу на випадки, коли адвокату потрібно порадити своєму підзахисному використати право на залучення до справи присяжних. також важливим етапом є відбір присяжних і роль адвоката у виявленні небажаних для сторони захисту кандидатів із їх подальшим відводом. окремим питанням повинен стояти вибір юридичної тактики захисту із врахуванням факту участі присяжних. специфічний характер мають справи, у яких є більше одного підсудного, де потрібно взаємодіяти або навіть протистояти

адвокату інших підсудних, в таких випадках наявність присяжних теж гратиме не останню роль.

от чому адвокатура як навчальна дисципліна повинна врахувати актуальність змін в законодавстві і розширити свій зміст, охопивши інститут суду присяжних. існує досить багато наукових розробок у данному напрямку, які не складно, але необхідно адаптувати найближчим часом.

крім того, науковці завжди звертають увагу на важливість фактору психологічного впливу на присяжних за допомогою хороших ораторських навичок і способів переконання, які дають змогу схилити їх таким чином на свій бік. адвокат повинен максимально використати арсенал таких навичок: використати не для того, щоб виставити підсудного увикривленому світлі, не для того, щоб всупереч закону добитися виправдання для винних осіб, а тому що адвокат повинен вичерпати усі законні способи захисту, бо з протилежного боку усіма можливими способами нападу буде користуватися прокурор, який своїм авторитетом і досвідом здатен дуже ефективно нав'язати присяжним власну позицію.

тобто із появою присяжних виникає необхідність не тільки логічно впливати на суд із позиції права, але і широко використовувати психологічне переконання. у випадку, коли адресатом слів адвоката виступають присяжні, він повинен говорити доступніше, не перенавантажувати промову складними термінами чи спеціальними юридичними знаннями, це повинен бути більш емоційний, а не формалізований сухий виступ.

Правила адвокатської етики містять розділ, який визначає порядок відносин адвоката з судом та іншими учасниками судового процесу. цей розділ включає необхідність дотримання адвокатом принципів законності, добросовісності, чесності та порядності. Потрібно розуміти, що усі статті зазначеного розділу поширюються також і на присяжних, як на осіб, що входять до складу суду в передбачених процесуальним законом випадках, тому адвокат обов'язково повинен орієнтуватися на них під час участі у справах із залученням присяжних.

таким чином, формування інституту присяжних породжує

конкретні особливості, яких раніше не існувало в системі українського кримінального провадження, і адвокат повинен враховувати їх під час підготовки до захисту законних інтересів клієнта.